

Teysir Halef'in "Darwin'in Serçeleri" Romanındaki Deyimlerin Çevirilerinin Mona Baker'in Çeviri Stratejilerine Göre İncelenmesi*

ARŞ. GÖR. ÖKKEŞ HENGİL **

Öz

Deyimler kısa, öz ve etkili biçimde bir durum tespiti veya özeti yapan veciz sözlerdir. Bir dile hâkimiyetin sağlanması için kuşkusuz dilin en önemli zenginliklerinden olan deyimlerin iyi bilinmesi elzemdir. Kültürün yansımalarının en yoğun biçimde görüldüğü deyimler dilin yaşam alanından beslenirler. Benzer yaşam alanlarından beslenen dillerin benzer deyimlere sahip olması doğal bir durumdur. Mecazlı söyleyişler içeren deyimlerin tercümesi kaynak ve hedef dile hâkim olmayı gerektirmektedir. Diller arasında yapılan tercüme bu iki dil ve kültürü birbirine yakınlaştıran köprü görevi üstlenmektedir. Edebi eserler barındırdıkları deyimler bakımından zengin kaynaklardır. Bu çalışmada Teysir Halef'in "Darwin'in Serçeleri" adlı romanının Türkçe çevirisinden seçilen deyimler yapı ve anlam bakımından incelenmiştir. Çalışmanın yöntemi romanın Türkçe çevirisinde tespit edilen 20 adet deyim romanın çevirmeni tarafından eleştirel bir yaklaşım benimsenerek Mona Baker'in deyim çeviri stratejileri bağlamında biçimsel ve anlamsal olarak incelenmesidir. İncelenen deyimlerin çeviri stratejilerine göre sırasıyla "benzer anlam ve benzer biçimle çeviri" stratejisi, "benzer anlam farklı biçimle çeviri" stratejisi ardından "açıklama yoluyla çeviri" stratejisi ve son olarak "çıkarma yoluyla çeviri" stratejisi şeklinde dağılmıştır.

Anahtar sözcükler: Arapça deyim, deyim çevirisi, roman çevirisi, Teysir Halef, çeviri stratejileri

ANALYSIS OF TRANSLATIONS OF IDIOMS IN TAISSIER HALEF'S NOVEL "DARWIN'S SPARROWS" ACCORDING TO MONA BAKER'S TRANSLATION STRATEGIES

Abstract

Idioms are succinct words that make a situation statement or summary in a concise and effective manner. It is essential to know well the idioms, which are undoubtedly one of the most important riches of the language, in order to have a command of a language. Idioms, in which the reflection of the culture is seen most intensely, are fed from the living space of the language. It is natural for languages that feed on similar living space to have similar idioms. The translation of idioms containing figurative expressions requires mastery of the source and target language. Translations between languages act as a bridge that brings these two languages and cultures closer together. Literary works are rich sources in terms of idioms they contain. In this study, idioms

* Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 29 Eylül-1 Ekim 2022'de sunulmuş bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Ankara Hacı Bayram Veli Ün. Ed. Fak. Arap Dili ve Ed. ABD, okkes.hengil@hbv.edu.tr, orcid: 0000-0002-5256-1358

Gönderim tarihi: 8.10.2022

Kabul tarihi: 28.11.2022

selected from the Turkish translation of Taissier Khalaf's novel "Darwin's Sparrows" were examined in terms of structure and meaning. The aim and method of the study is the formal and semantic analysis of 20 idioms identified in the Turkish translation of the novel in the context of Mona Baker's idiom translation strategies by adopting a critical approach by the translator of the novel. According to the translation strategies of the analyzed idioms, they were distributed as "translation with similar meaning and similar form" strategy, "translation with similar meaning but dissimilar form" strategy, then "translation by paraphrase" strategy and finally "translation by omission" strategy.

Keywords: Arabic idiom, idiom translation, novel translation, Taissier Khalaf, translation strategies

GİRİŞ

Dil, insanlığın en önemli buluşlarından biri olup iletişimde kullanılan birincil araçtır. Diller, zamanla birlikte gelişmiş, değişmiş, farklılaşmış ve ayrılmıştır. Aksan'ın (1988, s.11) ifade ettiği üzere bazı sırları hâlâ çözülemeyen büyülü dil insanoglunun dünyadaki konumunu belirleyen olgudur. Diller kendi içlerinde de dallara ayrılıp ayrı uzmanlık alanlarınca incelemeye tabi tutulmuştur. Dilin her bir ögesi kendi içinde bir bütün olmakla birlikte dilin kendisini meydana getirirler.

Deyimler dili meydana getiren başlıca öğelerdendir. Aksoy'a (1988, s.52) göre deyim "Bir kavramı ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce" olarak tanımlanmaktadır. Deyimler dilin temel zenginliklerinden biridir. Deyimlerle kısa, öz ve etkili bir şekilde bir durum tespiti yapılır. Her dil kendi yaşam alanının etkisinde kalan deyimlere sahiptir. Söz konusu yaşam alanı o dilin kültür, coğrafya, din ve geleneklerinden meydana gelir. Örneğin Türkçe deyimlerde doğayla sıkı bir bağ kurulduğu işaret eden örnekler göze çarpmaktadır: Aba altından sopa göstermek, hem nalına hem mihına, saçını süpürge etmek vb. (Aksan, 1988, s.38).

Her dilin kendi yaşam alanına ait deyimleri olmakla birlikte benzer yaşam alanlarından beslenen dillerin benzer deyimlere sahip olması kaçınılmazdır. Aynı coğrafyada yaşayan, aynı dine inanan, aynı medeniyet ve kültüre ev sahipliği yapan milletlerin dillerinde benzer deyimler görülmesi doğaldır. Zira deyimlerin kaynağı, kültürü de içinde barındıran bahsi geçen bu kaynaklar olarak görülmektedir. Kültürün etkisinin görüldüğü deyimlerde konu kültürün herhangi bir ögesi olabilirken deyimlere konu olan öğelere bir kısıt getirilemez (Hengil, 2022, s.139).

Dilleri ve kültürleri birbirlerine yaklaştıran şey ise tercüme faaliyetleridir. İki dil arasında yapılan tercümelerin artması iki kültürün birbirine yaklaşması ve birbirinden etkilenmesini kaçınılmaz kılacaktır (Dağbaşı, 2017, s. 181). Çeviri aynı zamanda bir dilden diğerine kültür aktarımı olarak görülmektedir. Yalçın'a (2015, s.38) göre her dil, içinde yaşadığı toplumdan dolayısıyla kültürden etkilenir. Bu da kültür aktarımı olma özelliği taşıyan çevirinin önemini artırır. Aksoy'a (2002, s.89) göre nedeni kültüre dayanan çeviri sorunlarının sonucunda tercüme edilen ifade ya da metin iki seçeneğe bir kader ile karşı karşıya kalacaktır. Ya hedef kültürde var

olamayacak hedef dil okuyucusu tarafından alımlanmayacak ya da yanlış alımlanarak farklı bir göstergeyi temsil edecektir. Bir tercüme faaliyetine girişmeden önce kaynak/hedef dil ve kültürün iyi bilinmesi gerektiği aşikârdır. Bir dili iyi bilip o dilde yetkinlik kazanmanın bir yolu da o dilin deyimlerini bilmekten geçer.

Arapça-Türkçe dilleri arasındaki çeviriler Gürçağlar'a (2016, s.18) göre 13-14. yüzyıllara dayanmaktadır. Başlarda yapılan çeviriler din ve tıp metinleri ile sınırlı olsa da Arapçadan Türkçeye yapılan bu çeviriler Osmanlının kültürel gelişiminde etkili olmuştur. Günümüze yaklaştıkça çeviri metinlerin türleri genişlemiş Türkçeden Arapçaya edebi çevirilerin tarihi 19. yüzyıl sonlarına dayanırken (Özcan ve Dağbaşı, 2022, s.68) özellikle 1988 yılında Mısırlı yazar Necip Mahfuz'un Nobel edebiyat ödülü kazanmasıyla birlikte Arapçadan Türkçeye yapılan edebi çevirilerde gözle görülür bir artış olmuştur (Yıldız, 2009, s.17-28).

Bu çalışmada 2022 yılında Türkçe tercümesi yayımlanan Darwin'in Serçeleri adlı romandan seçilen 20 adet deyim romanın çevirmeni tarafından Mona Baker'in çeviri stratejileri bağlamında incelenmiştir. Öncesinde yazar, eser ve çevirmen hakkında bilgi verilerek bütünlük sağlanmak istenmiştir. Deyim incelemelerinin sonlarında alternatif deyimler verilmiştir.

Yazar Hakkında

1967 yılında Suriye'nin Kuneytira kentinde dünyaya gelen yazar 1993 yılında Şam Üniversitesi Basın-Yayın bölümünden mezun olduktan sonra El-Cezire'nin Doha merkezinde araştırmacı gazeteci olarak görev yaptı. Arap Yazarlar Birliği üyesi olan yazarın 30'u araştırma; 10'u edebi eser olmak üzere 40'ı aşkın kitabı bulunmaktadır. Eserleri çoğunlukla Filistin ve Suriye tarihine odaklanmaktadır. Yazar *Mezbahatu'l-Felâsife* adlı eseriyle "Arabic Booker" olarak bilinen Uluslararası Arap Roman Ödülü kısa listesine girmiştir. Yazar beş yılı aşkındır Türkiye'de ikamet etmektedir (Hengil, 2022, 29-31).

Eser Hakkında

2018 yılında Beyrut merkezli Müessesetu'l'Arabiyye Li'd-Dirâsâti ve'n-Neşr yayınevinden yayımlanan eserin Türkçe tercümesi 2022 yılında Konya merkezli Loras Kitap'tan yayımlanmıştır. Romanın Arapça aslı 204 sayfa iken Türkçe çevirisi 175 sayfadır. Romanın konusu 1893 yılında ABD'de ülkelerin icatlarını, becerilerini ve kendi alametifarikalarını sergilemeleri hedefiyle düzenlenen Dünya Kolomb Fuarı'na II. Abdülhamit Han'ın tahtında oturduğu Osmanlı Devleti'nin ne ile katılacağı sorunudur. Bu konu bir süre Bab-ı Ali'yi meşgul etmiş; uzun arayışlar, kurulan heyetler sonucunda Osmanlı, Filistin'den Raci Saykali isimli bir şahsın teklifiyle "At Meydanı" projesiyle katılmıştır. Teklif edilen projeye göre asil Arap atlarından, maharetli süvarilerden ve temsilcileri canlandıracak oyuncu ve dansçılardan oluşan bir ekip Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilecek ve burada oyunlarını sergileyeceklerdir. Bab-ı Ali tarafından çok beğenilip onay ve destek verilen projenin başına atanan temsilciler arasında yaşanan sorunlar, komisyoncu ve tefecilerin suistimalleri neticesinde proje planlandığı gibi işlememiş hüsrarla

sonuçlanmıştır (Hengil, 2022, s.29-31). Roman nicelik bağlamında deyim bakımından zengin bir romandır.

Çevirmen Hakkında

2021 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Arapça Öğretmenliği Anabilim dalından mezun olmuş, aynı üniversitede lisansüstü eğitimine devam etmektedir. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır (Halef, 2022).

DEYİM ÇEVİRİSİNDE UYGULANACAK STRATEJİLER

Çeviri stratejileri çevirmenin bir çeviriyi planlarken çizdiği sistemdir. Çevirmenin metni seçmesiyle başlayıp metni okurken süren ve metni çevirirken aldığı her karar çeviri stratejileri kapsamına girmektedir (Yalçın, 2015, s.95). Çeviri stratejileri, 1972'de James Holmes ile birlikte çevirinin bir bilim dalı olarak görülmeye başlaması ve nasıl daha iyi çeviri yapılır sorusuna cevap aranmasıyla ortaya çıkmıştır.

Deyim çevirilerinde uygulanabilecek birden fazla strateji olmakla birlikte her stratejinin artı ve eksi yönleri, kullanım amaçları ve yerleri vardır. Kullanılacak çeviri stratejisini seçmede birçok faktör rol oynamaktadır. Dakik ve amaca uygun bir çeviri yapmak için çevirmenin deyim anlaması, yorumlaması ve doğru stratejiyi benimseyerek bağlama uygun şekilde çevirmesi gerekmektedir. Her bağlama uygun ideal bir strateji bulunmamaktadır (Suçin, 2013, s.191).

Baker'in (2011, s.77-85) önerdiği çeviri stratejileri içinden şu stratejiler göz önünde bulundurulmuştur.

1. Benzer Anlam ve Benzer Çeviri

Bu stratejiye göre kaynak dildeki deyim hedef dile çevrilirken yaklaşık olarak aynı anlama gelen ve sözlükte benzer veya yakın anlamlar veren kelimelerle çevrilir. Bunu yakalamak pek kolay olmadığından sıkça görülmeyebilir. Türkçe-Arapça dilleri için "ateş olmayan yerden duman çıkmaz" deyiminin benzer anlam ve benzer çeviri karşılığı "لا دخان من دون نار" örnek verilebilir (Suçin, 2013, s.192).

2. Benzer Anlam Farklı Biçimle Çeviri

Bu stratejide hedef dilde kaynak dilden çevrilen deyim anlamca karşılığı bulunur ancak kelime bazında bakıldığında deyim oluşturulan sözcükler kaynak dildeki kelimelere anlamca yakın değildir. Türkçe-Arapça dilleri için "dokuz canlı kedi" deyiminin benzer anlam farklı biçimle çevirisi "قطة بسبعة أرواح" yani "yedi canlı kedi" şeklinde sözlük tercümesi yapılan deyimdir (Suçin, 2013, s.194).

3. Açıklama Yoluyla Çeviri

Kaynak dildeki deyim hedef dilde yukarıda bahsedilen stratejilerden biriyle karşılığının bulunamadığı durumlarda başvurulabilecek bir stratejidir. Açıklama yoluyla çeviri stratejisinin tercih edildiği bir diğer yer de kültür odaklı deyimlerin çevirisidir. Örneğin Türkçe-Arapça dilleri için örnek verildiğinde Türkçeye "sözünün eri" olarak tercüme edilebilecek olan "أوفى من الحارث بن عباد" deyimini sözlük çevirisinde "Hâris bin 'Ubad'dan daha vefalı" anlamına gelecektir. Hâris bin

'Ubad isimli bir şahsın sözüne sadık kaldığı hikâyesine dayanan bu deyim uygun bağlamda açıklama yoluyla çevirerek bu arka plan bilgisinden bahsetmek gerekebilir (Doğru, 2011, s.117).

4. Çıkarma Yoluyla Çeviri

Kaynak dilde geçen deyim hedef dilde yakın bir eşinin bulunmadığı ve açıklama yoluyla tercüme etmenin kolay olmadığı durumlarda tercih edilebilir. Baker (2011, s.85-86)'in "deyimdeki kelime oyununu çıkarma" ve "deyimi tamamen çıkarma" olarak ikiye ayırdığı stratejidir. Suçin'in (2013, s.63) verdiği örnekte;

"تسلم نائب خادم الحرمين الشريفين صاحب السمو الملكي الأمير سلمان بن عبد العزيز آل سعود -حفظ الله- رسالة..."

Diye devam eden haber metninin model çevirisinde altı çizili yerlerde bulunan kalıplaşmış ifadeler yer verilmemiş olup "Suudi Arabistan Kralı Vekili Prens Selman bin Abdülaziz Al Suud, ... bir mektup aldı" şeklinde tercüme edilmiştir. Bunun sebebi Türkçe'de bir haber metninde övgü ve dua gibi kalıplaşmış ifadeler yer verilmiyor oluşudur. Yapılan bu tercih çıkarma yoluyla çeviri stratejisine örnektir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Benzer Anlam ve Benzer Çeviri Stratejisiyle Çevrilen Deyimler

1. Deyim: جَلَسَ عَلَى الْعَرْشِ

Sözlük Çevirisi: Tahtın üstüne oturdu.

Kaynak Metin Bağlamı:

"بدأ يستعيد الصورة القديمة لشباب استدعاه ذات ربيع من ولاية سورية؛ وقدمه للسلطان كأفضل المرشحين لجهاز المخابرات السرية الذي أسسه بُعيد جلوسه على العرش بفترة وجيزة." (s.8).

Hedef Metin Bağlamı: "Suriye vilayetinden bir genç çağırılmıştı. Sultanın tahta oturur oturmaz kurdurduğu istihbarat teşkilatı için en iyi adayın bu genç olduğunu söylemişti." (s.12).

Tahlil: Deyim fiil+harfi câr+isim mecrur sözdiziminden oluşmaktadır. Padişahlık/Krallık dönemlerinden kalma olan deyim bugünkü anlamıyla devletin başı olan padişahın tahta oturmasıyla yönetimi eline aldığını ifade etmektedir. Deyim Davud vd. 'e (2014, s.663) göre "تربع" "على العرش" şeklinde de söylenmektedir. Deyimin kaynağı eski zamanlarda kalmasına rağmen günümüzde de sembolik veya iğneleyici anlamda kullanılmaktadır. Deyim, "tahta oturmak" şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve benzer biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak "başa geçmek" deyimini verilebilir.

2. Deyim: اِنَّهَكَ الْاَدَابِ الْعَامَّةِ

Sözlük Çevirisi: Genel ahlak kurallarını çiğnedi.

Kaynak Metin Bağlamı:

"ولكن قرارا مفاجئا صدر أواخر 1883 قضى بمنع التمثيل في ولاية سوريا منعا باتا، بسبب اتهامات لأبي خليل القباني بانتهاك الآداب العامة فأوقف مسرح عكا."

Hedef Metin Bağlamı: "1883'ün sonlarındaki çıkan ani bir kararla Halil Kabbani'nin adab-ı umumiye'yi çiğnemesi suçlamasıyla Suriye vilayetinde yapılan temsiller kökten yasaklanmıştı." (s.13).

Tahlil: Deyim fiil+mef'ul bih sözdiziminden oluşmaktadır. Bir şeyi yere atıp ayakların altında ezmek aşağılayıcı bir işaret olmuştur. "Genel ahlak kuralları" anlamına gelen "adab-ı umumiye'yi çiğnemek" kalıplaşmış ifadesi bir deyimdir. 19.yüzyılda geçen bir roman olması açısından çevirmen tarafından zaman hissiyatının sağlanması amacıyla "adab-ı umumiye'yi

çiğnemek” olarak tercüme edilmiştir. Deyim, “adab-ı umumiye’i çiğnemek” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve benzer biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “ahlak kurallarını çiğnemek” deyimini verilebilir.

3. Deyim: بَصِيصُ الْأَمَلِ

Sözlük Çevirisi: Umut ışığı.

Kaynak Metin Bağlamı:

"كان خير انتقال صديقه عزت العابد إلى الأستانة وارتقانه إلى رتبة الباشوية بصيص الأمل الذي انتظره طويلا لكي يحقق أمله."

(s.14).

Hedef Metin Bağlamı: "Arkadaşı İzzet Abid'in İstanbul'a gidip paşa rütbesine terfi olduğu haberi, hayalini gerçekleştirmek için uzunca zamandır beklediği umut ışığı olmuştu." (s.18).

Tahlil: Deyim muzaf+muzafun ileyh sözdiziminden oluşmaktadır. Deyim, kötü giden şeylerden sonra iyi bir şey olacağına dair küçük bir beklenti anlamındadır. Deyim, "umut ışığı" şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve benzer biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak "son bir ümit" deyimini verilebilir.

4. Deyim: رَائِحَةُ الذَّهَبِ

Sözlük Çevirisi: Altının kokusu.

Kaynak Metin Bağlamı:

"صدم راجي بعدد السوريين الذين صادفهم في مقاهي حي بك أوغلو، كان يعرف أغلبهم من بيروت، بعضهم وكلاء تجاريون ذنور

أسماء رنانة، والبعض الآخر صحافيون وأدباء، جميعهم ممن يمتلكون حاسة شم تميز رائحة الذهب وإن كانت على مسافة آلاف الأميال."

(s.63).

Hedef Metin Bağlamı: "Raci Beyoğlu kahvehanelerinde rast geldiği Suriyelilerin çokluğuna şaşırıp kalmıştı. Çoğunu Beyrut'tan tanıyordu. Bazıları anlı şanlı tüccarların vekilleri, kimisi gazeteci ve edebiyatçıydı ancak hepsinin altının kokusunu binlerce kilometre uzaktan bile alabilecek duyuları vardı." (s.58).

Tahlil: Deyim muzaf+muzafun ileyh sözdiziminden oluşmaktadır. Altının kokusu olmadığı bilinmektedir dolayısıyla deyim, parayı temsil eden "altın" ve bir yemeğin, bir parfümün, bir çiçeğin "kokusu" kelimelerinin bir araya gelmesiyle "bir yerden gelecek olan paranın beklentisi, haberi" anlamındadır. Deyim, "altının kokusu" şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve benzer biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak "mangır kokusu" deyimini verilebilir.

5. Deyim: أَهْلُ الْخَيْرَةِ

Sözlük Çevirisi: Tecrübe sahibi.

Kaynak Metin Bağlamı:

"لكنه يحتاج إلى عدد من الخيول الأصيلة مع مشجرات أنسابها الممهورة بأختام أهل الخبرة، وهذه الخيول للأسف الشديد، غير

معروضة للبيع." (s.76).

Hedef Metin Bağlamı: "Lakin her halükârda ehlihibreden mühürlenmiş şecereleriyle beraber soylu atlara ihtiyacı vardı ancak maalesef ki piyasada böyle atlar yoktu." (s.69).

Tahlil: Deyim muzaf+muzafun ileyh sözdiziminden oluşmaktadır. Deyim "sahip" anlamındaki "أهل" ve "deneyim tecrübe" anlamındaki "خبرة" kelimelerinden oluşmaktadır. Günümüzde "bilirkişi" ya da "eksper" olarak kullanılan kavramı karşılamaktadır. 19.yüzyılda geçen bir roman olması açısından çevirmen tarafından zaman hissiyatının sağlanması amacıyla

“ehlihibre” olarak tercüme edilmiştir. Deyim, “ehlihibre” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve benzer biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyimine alternatif olarak “bilirkişi” deyimini verilebilir.

6. Deyim: دَارَتْ الْأَقَاوِيلُ

Sözlük Çevirisi: Söylentiler döndü.

Kaynak Metin Bağlamı:

“كان بشارة زلزال طبييا مشهورا في الولاية ووكيلا تجاريا لعدد من الشركات البريطانية، وكانت تدور حول الرجلين أقاويل غير مؤكدة عن درجات رفيعة يحتلانها في المحافل الماسونية.” (s.64).

Hedef Metin Bağlamı: “Beşşara Zilzal ise Amerika’da meşhur bir doktor ve pek çok İngiliz şirketin ticari temsilcisiydi. Bu iki adamın Mason Loncasında üst merteye bir konumda olduklarına dair şayialar dolaşıyordu.” (s.59).

Tahlil: Deyim fiil+fail sözdiziminden oluşmaktadır. 19.yüzyılda geçen bir roman olması açısından çevirmen tarafından zaman hissiyatının sağlanması amacıyla “dedikodu, söylenti, duyum” anlamlarıyla eşanlamlı olan ancak kullanım bakımından günlük hayatta diğerlerine nazaran az yer verilen “şayia” kelimesiyle tercüme edilmiştir. Deyim, “şayialar dolaşıyor” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve benzer biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyimine alternatif olarak “dedikodular/söylentiler dönmek” deyimini verilebilir.

BENZER ANLAM FARKLI BİÇİMLE ÇEVİRİ STRATEJİSİYLE ÇEVİRİLEN DEYİMLER

1. Deyim: طَيَّرَ الْبُرْقِيَّاتِ

Sözlük Çevirisi: Telgraflar uçurdu.

Kaynak Metin Bağlamı:

“اشتكى لصديقه من تباطؤ العمل في قسم الترفيه، وشرح له نظرية التطور “البينامية” فضحكا كثيرا، وبدأ دي يونغ بطيّر البرقيات إلى واشنطن وشيكاغو.” (s.34).

Hedef Metin Bağlamı: “Eğlence bölümünde işlerin ağır gitmesinden yakınıp Putnam’ın “Gelişim Teorisi’nden bahsetti, buna beraber güldüler. Daha sonra De Jong Washington ve Şikago’ya telgraf çekmeye koyuldu.” (s.35).

Tahlil: Deyim fiil+mef’ul bih sözdiziminden oluşmaktadır. Deyimin Türkçesinde kullanılan fiil nedeniyle anlam aynı kalsa da biçimde değişiklik meydana gelmiştir. Deyim, “telgraf çekmek” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyimine alternatif olarak “haber uçurmak” veya “telgrafla haber uçurmak” deyimini verilebilir.

2. Deyim: غَرَقَ فِي بَحْرِ الْأَفْكَارِ

Sözlük Çevirisi: Düşüncelerin denizinde boğuldu.

Kaynak Metin Bağlamı:

“انسحب ثريا باشا إلى الباب؛ وهو يحني رأسه مراراً عدة للسultan الغارق في بحر الأفكار، وحين خرج من باب القاعة استعاد لونه وهيبته ولونه المشوب بالحمرة.” (s.6).

Hedef Metin Bağlamı: “Süreyya Paşa düşüncelere dalan Sultan’a baş selamı vererek kapıya doğru çekildi. Kapıdan çıktıktan sonra heybeti ve yüzünün al rengi yerine geldi.” (s.10).

Tahlil: Deyim fiil+harfi câr+isim mecrur sözdiziminden oluşmaktadır. Deyim aynı zamanda çıkarım stratejisi bağlamında değerlendirilmeye de uygundur zira kaynak metnin sözlük

çevirisinde görüldüğü üzere “deniz” ibaresi Türkçe tercümede yer almamaktadır. Öte yandan “أفكار” kelimesi “düşünceler” olarak tercüme edilerek vurgu artırılmak istenmiştir. Deyim, “düşüncelere dalmak” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “efkâra gark olmak” veya “efkârlanmak” deyimini verilebilir.

3. Deyim: اِتَّخَذَهُ مُوْطِنًا لَهُ

Sözlük Çevirisi: Bir yeri kendisine vatan olarak aldı.

Kaynak Metin Bağlamı:

“ورغم اتخاذه عكا موطنًا له منذ عقدين من الزمن، ظل والده طوال الوقت فلاحًا جليليًا يشارب أبيض مقتول، يستقبل في السلمك كل ليلة ضيوفًا من البدو والحوارنة، يأكل معهم بكفه اليمنى اللحم المطبوخ باللبن.” (s.11)

Hedef Metin Bağlamı: “Akkayı yurt bellemesinin üzerinden yirmi yıl geçmesine rağmen babası hala Celileli beyaz burma bıyıklı, selamlıkta bedevileri ağırlayan onlarla birlikte sağ eliyle yemek yiyen bir adamdı.” (s.15).

Tahlil: Deyim fiil+mef’ul bih+mef’ul bih+harfi câr+zamir sözdiziminden oluşmaktadır. Hedef metindeki deyimde kullanılan fiilin kaynak metindeki biçim olarak farklı olması nedeniyle anlam aynı kalsa da biçimde farklılık olduğundan benzer anlam farklı biçim çeviri stratejisi başlığı altında değerlendirilmiştir. Deyim, “yurt bellemek” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “evi olarak bilmek” deyimini verilebilir.

4. Deyim: بَدَأَتْ الْمِيَاهُ تَعُودُ إِلَى مَجَارِيهَا

Sözlük Çevirisi: Sular yerlerine dönmeye başladı.

Kaynak Metin Bağlamı:

“طلب الصفح من أمه وشرح لها ظروف عمله التي تقتضي أن يظهر أمام الأجانب بهذا المظهر وأنه لم يقصد الإساءة والده. فهدأت الأمور قليلاً، وبدأت المياه تعود ببطء إلى مجاريها.” (s.14).

Hedef Metin Bağlamı: “Hemen validesinden af diledi, başkalarının yanında böyle davranmasına neden olan işinden bahsedip asla babasını suçlamadığını söyledi. Bu olaydan sonra durum biraz sakinleşmiş ve yavaş yavaş sular durulmaya başlamıştı.” (s.18).

Tahlil: Deyim fiil+fail+fiil+harfi câr+isim mecrur+zamir sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metindeki deyimde suların yerlerine döndüğünden bahsederken hedef metindeki deyimde suların “bir taşma” sonrası eski hâline gelerek “durulduğundan” söz edilmektedir. Bu bağlamda biçimde farklılık meydana gelmiştir. Deyim, “sular durulmaya başladı” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “su akıp yatağını bulmak” veya “bir hâl yoluna girmek” deyimini verilebilir.

5. Deyim: تَعَلَّقَ بِجَوْه

Sözlük Çevirisi: Havasına asılı kaldı.

Kaynak Metin Bağlamı:

“تعلق راجي خلال سنوات الدرس بأجواء بيروت العائقة بأزكى العطور البارسية، والمتبرعة بأشهى الأبنزة المعتقة..” (s.10).

Hedef Metin Bağlamı: “Raci tahsili boyunca Beyrut’un Paris’ten gelen güzel kokularıyla, yıllanmış şaraplarına hayran kalmıştı.” (s.14).

Tahlil: Deyim fiil+harfi câr+isim mecrur+zamir sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metinde yer alan deyimdeki “تعلق” fiili “asılmak, sarılmak, yapışmak” anlamlarına gelmektedir. Hedef metindeki deyimde kullanılan fiil ise biçim olarak tamamen farklıdır. Deyimin kastettiği anlamı ifade etmesine karşın farklı bir fiil ile ifade edilmiştir. Deyim, “hayran kalmak” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “tutulup kalmak” deyimini verilebilir.

6. Deyim: اِكْتَسَتْ مَلَامِحَهُ بِالْكَأَبَةِ

Sözlük Çevirisi: Çehresi kederi giyindi.

Kaynak Metin Bağlamı:

“دخل إلى مخدعه وقد اكتست ملامحه بالكآبة، فمنذ ثمانية شهور لم يستطع أن يجيب السؤال الذي طرحه على ثريا باشا: بماذا تشارك

في المعرض شيكاغو؟”

Hedef Metin Bağlamı: “Yatak odasına girerken tasası yüzünden okunuyordu. Sekiz aydır Süreyya paşaya sorduğu soruya bir cevap bulamamıştı. ‘Şikago fuarına ne ile iştirak edeceğiz?’” (s.26).

Tahlil: Deyim fiil+fail+harfi câr+isim mecrur sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metinde yer alan deyim “bir kimsenin çehresi kederi giyindi” şeklinde sözlük çevirisi yapılmaktadır. Hedef metindeki deyimde ise sözlük çevirisi bağlamında benzer kelimeler kullanılmamıştır. Deyim, “tasası yüzünden okunmak” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “yüzünden düşen bin parça” deyimini verilebilir.

7. Deyim: مَا نَبَسَ بِنْتِ شَفَةِ

Sözlük Çevirisi: Dudağın kızını ağızından çıkarmadı.

Kaynak Metin Bağlamı:

“هرع بالورقة إلى السلطان ليأخذ موافقته فتأملها مليا وأشر عليها من دون أن ينبس بنت شفة ولكن تقطيعه مباحة لاحت من مقرن

حاجبيه.” (s.38).

Hedef Metin Bağlamı: “Kâğıdı alıp hızlıca muvafakat almak için Sultanın yanına yollandı, Sultan bir süre düşündü taşındı sonra tek kelime etmeden olur verdi. Ancak beklenmedik bir kaş çatılması belirdi yüzünde.” (s.38).

Tahlil: Deyim olumsuzluk edatı+fiil+harfi câr+isim mecrur+muzafun ileyih sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metinde yer alan deyimde bir benzetme yapılarak “kelime, söz” “dudağın kızı”na benzetilmiştir. Deyim, “tek kelime etmemek” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “ağızını bıçak açmamak” deyimini verilebilir.

8. Deyim: تَمَرَّعَتْ سَمْعُهُ بِالتَّرَابِ

Sözlük Çevirisi: Şöhreti toprağa bulandı.

Kaynak Metin Bağlamı:

“تعلمون ما حصل في معرض باريس قبل ثلاثة أعوام حين انتهكت كرامة مصر وتمرغت سمعته بالتراب بسبب خداع المتعهدين

وأصحاب الامتيازات.” (s.39).

Hedef Metin Bağlamı: “Mümessiller ve imtiyaz sahiplerinin ihaneti yüzünden Mısır’ın şerefi çığnemiş, itibarı iki paralık olmuştur. Gariban Mısırlılar Paris ve diğer Fransız sokaklarında nasıl açlık ve soğukla cebelleşmişti.” (s.39).

Tahlil: Deyim fiil+fail+harfi câr+isim mecrur sözdiziminden oluşmaktadır. Hem hedef metindeki deyimde hem de kaynak metindeki deyimde şöhret/itibar kavramları kullanılmıştır. “değerini yitirmek, rezil olmak, onursuz duruma düşmek” anlamlarına gelen deyimlerde kullanılan aşağılayıcı öge farklıdır. Bu öge kaynak metinde “toprak” iken hedef metinde “iki paralık olmak” ile ifade edilmiştir. Deyim, “itibarı iki paralık olmak” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “şerefi/haysiyeti yerle bir olmak” deyimini verilebilir.

9. Deyim: تَرَدَّدَ عَلَى الْأَيْسِنَةِ

Sözlük Çevirisi: Dillerde sık oldu.

Kaynak Metin Bağlamı:

“هو لم يكن يريد أن يصل الحديث إلى هذه القضايا المحرجة ولا أن يسمع هذا الكلام الذي يتردد على السنة التجار منذ سنوات عديدة ولا أحد يملك حلولا له.” (s.42).

Hedef Metin Bağlamı: “Süreyya Paşa bir çıkmaza girmişti. Lafın bu kördüğüm olmuş konulara gelmesini, yıllardır tüccarların dilinden düşmeyen bu lafları duymak istemiyordu. Kimsenin de asıl soruna bir çözümü yoktu.” (s.41).

Tahlil: Deyim fiil+harfi câr+isim mecrur sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metindeki deyim mantığında söz konusu şeyin çokça konuşulduğu olumlu bir fiile -sık olmak- anlatırken hedef metindeki deyimde olumsuz -düşmemek- ifade edilmiştir. İki metindeki deyimde de “dil” ögesi ortaktır. Deyim, “dilinden düşmemek” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “ağızlarında sakız olmak” deyimini verilebilir.

AÇIMLAMA YOLUYLA ÇEVİRİ STRATEJİSİYLE ÇEVİRİLEN DEYİMLER

1. Deyim: بَدَتْ أَلْوَانُ الْعُضْبِ عَلَى وَجْهِهِ

Sözlük Çevirisi: Öfke renkleri yüzünün üzerinde görüldü.

Kaynak Metin Bağlamı: “(s.20).” (s.20). “الكفهرت المنصة وبدت ألوان الغضب على وجه العقيد ديفيز، فبادر البروفيسور...”

Hedef Metin Bağlamı: “Kürsüdekilerin suratı asıldı, Albayın yüzü öfkeden kırmızıya döndü. Profesör atılıp...” (s.22).

Tahlil: Deyim fiil+fail+muzafun ileyh+harfi câr+isim mecrur sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metindeki deyimde sözlük çevirisi bağlamında bakıldığında “öfke, renkler, yüz, görünmek” kelimeleri yer almaktadır. Ancak hedef metinde yer alan deyimde bakıldığında “yüz öfkeden kırmızıya döndü” şeklinde karşılık verilmiştir. Burada “kırmızı” renginin kaynak metinde direkt olarak söylenmediği ancak çevirmen tarafından “öfke rengi” yerine bu durum yorumlanarak “kırmızı renk” ibaresi tercih edilmiştir. Öfke sembolünün kırmızıyla açıklanarak ifade edildiği görülmektedir. Deyim, “yüzü öfkeden kırmızıya döndü” şeklinde Türkçeye aktarılarak açıklama yoluyla çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “öfkeden/sinirden renkleri atmak” deyimini verilebilir.

2. Deyim: سَأَطَّ الضُّوءَ عَلَى شَيْءٍ

Sözlük Çevirisi: Bir şeyin üzerine ışık tuttu.

Kaynak Metin Bağlamı:

“كان الأمر بالنسبة له أبسط من ذلك. هناك معرض عالمي يهدف إلى تسليط الضوء على آخر منجزات الحضارة الغربية وعلى رأسها الكهرباء وعلى هامش ذلك المعرض ثمة شارع لترفيه القوم وتسليتهم.” (s.22)

Hedef Metin Bağlamı: “Ona göre durum gayet basitti. Dünyanın dikkatini başta elektrik olmak üzere Batı medeniyetinin icatlarına çekmeyi hedefleyen beynelmilel bir fuar olacak. Elektriğin yanı sıra insanlığın eğlencesini sergileyen bir sokak olacak.” (s.24).

Tahlil: Deyim fiil+mef’ul bih+harfi câr+isim mecrur sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metinde yer alan deyim sözlük çevirisi bağlamında “bir şey üzerine ışık tutmak” anlamına gelmekteyken hedef metindeki deyimde “dikkati bir şeye çekmek” olarak yer almaktadır. Karanlık bir ortamda bir şeyin üzerine ışık tutulduğunda göz istemsizce bunu göreceğinden/algılayacağından dikkat oraya çekilmiş olur. Örneğin trafikte karşı şeritten gelen bir araba farlarını olması gerektiğinden fazla açıtıysa karşısındaki şoförün dikkatini çekip kazaya sebebiyet verebilir. Deyim, “dikkatini çekti” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “konuya eğilmek” deyimi verilebilir.

3. Deyim: طَارَتْ شُهْرَتُهُ إِلَى الْأَفَاقِ

Sözlük Çevirisi: Şöhreti ufuklara uçtu.

Kaynak Metin Bağlamı:

“سافر في العام 1889 إلى أوروبا لاستكشاف ذلك العالم القديم ومشاهدة معرض باريس العالمي الذي طارت شهرته إلى الأفاق. كان برنامج ذلك المعرض يعج بالعروض الشعبية وطرق تحضير المأكولات التقليدية الأوروبية كالجبن السويسرية والنقانق الألمانية والنبيد الفرنسي والجة الإيرلندية السوداء بالإضافة إلى نوع جديد من العروض قادم من المستعمرات الفرنسية في إفريقيا.” (s.33)

Hedef Metin Bağlamı: “1889 yılında Avrupa’yu, bu kadim dünyayı keşfetmek ve şöhretini herkesin işittiği beynelmilel Paris fuarını izlemek için seyahate çıktı. Fuarın programında popüler gösteriler, Fransa’nın Afrika’daki sömürgelerinden gelen yeni sunumlarla beraber İsviçre peyniri, Alman sosisi, Fransız şarabı ve İrlanda birası gibi geleneksel Avrupa mutfağı şovları vardı.” (s.34).

Tahlil: Deyim fiil+fail+harfi câr+isim mecrur sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metindeki deyim sözlük çevirisi bağlamında “şöhreti ufuklara uçtu” karşılık bulmaktadır. Ancak hedef metindeki deyimde “ufuk, aşmak” ifadeleri veya onları işaret edecek sözcükler bulunmamaktadır. Çevirmen burada deyimi fark etmiş, anlamını kavrayıp hedef dilde ifade etmiştir. Dolayısıyla hedef metindeki deyimde açıklanarak kendine yer bulan “herkes, işitmek” ifadeleri kaynak metindeki deyimde yer almadığı hâlde aynı anlam sağlanmıştır. Deyim, “şöhretini herkes işitti” şeklinde Türkçeye aktarılarak benzer anlam ve farklı biçim çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyim alternatif olarak “sağır sultanın duyduğu” veya “yeri göğü inletmek” deyimi verilebilir.

ÇIKARMA YOLUYLA ÇEVİRİ STRATEJİSİYLE ÇEVİRİLEN DEYİMLER

1. Deyim: الصُّعُودُ إِلَى قِمَّةِ السُّلْمِ الوظيفي

Sözlük Çevirisi: Görev merdiveninin zirvesine tırmanmak.

Kaynak Metin Bağlamı:

“حين انتهت الدراسة في صيف العام 1872؛ عاد عزت إلى دمشق ليبدأ رحلة الصعود إلى قمة السلم الوظيفي وهبط راجي إلى عكا بلغتين أجنبيتين وذهن مشوش وحلم مؤجل بالعودة إلى بيروت.” (s.11).

Hedef Metin Bağlamı: “1872 yazında okulları bittiğinde İzzet bürokrasi merdivenlerini tırmanmak için Şam’a dönerken Raci ise iki yabancı dil, dağılmış bir zihin ve ertelenmiş bir Beyrut’a dönme hayaliyle Akka’ya gelmişti.” (s.15).

Tahlil: Deyim isim+harfi câr+isim mecrur+muzafun ileyh sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metindeki deyimde yer alan “قمة” kelimesi “zirve, tepe” anlamlarına gelmektedir (Mutçalı, 2013). Hedef metindeki deyimde ise bu ibareye yer verilmemiştir. Baker’e (2011, s.77-85) göre “deyimdeki kelime oyununu çıkarma” başlığı altında değerlendirilebilir. Deyim, “bürokrasi merdivenlerini tırmanmak” şeklinde Türkçeye aktarılarak çıkarma yoluyla çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyime alternatif olarak “kariyer basamaklarının zirvesine çıkmak” deyimi verilebilir.

2. Deyim: عَيَّرَ مَسَارَ الْحَدِيثِ

Sözlük Çevirisi: Sözün yolunu değiştirdi.

Kaynak Metin Bağlamı: (s.30). “شعر بلوم بالإحراج، فقال للبروفيسور مغيرا مسار الحديث”

Hedef Metin Bağlamı: “Bloom utandı, konuyu değiştirmek için” (s.31).

Tahlil: Deyim fiil+mef’ul bih+muzafun ileyh sözdiziminden oluşmaktadır. Kaynak metindeki deyimde yer alan “مسار” ifadesi sözlükte “yol, gidişat” olarak yer almaktadır (Mutçalı, 2013). Ancak hedef metindeki deyimde bu ifade yer almamaktadır. Baker’e (2011, s.77-85) göre “deyimdeki kelime oyununu çıkarma” başlığı altında değerlendirilebilir. Deyim, “konuyu değiştirmek” şeklinde Türkçeye aktarılarak çıkarma yoluyla çeviri stratejisi kullanılmıştır. Hedef metindeki deyime alternatif olarak “lafı değiştirmek” deyimi verilebilir.

SONUÇ

Kısa, etkili, vurucu şekilde bir durum özeti veya tespiti yapan deyimler dilin en temel öğelerinden biridir. Günlük hayatta, edebi eserlerde ve dilin kullanıldığı hemen her yerde deyimlere rastlamak mümkündür. Dolayısıyla bir dile hâkim olmak muhakkak ki o dilin deyimlerini bilmeden mümkün değildir. Deyimleri bilerek dile hâkim olmanın yanı sıra asırlardır aktarılan kültür mirasları olan deyimleri kullanarak etkili konuşmalar yapılabilir, uzun konuşmalarla açıklanması güç durumları iki hatta bazen tek kelimeyle açıklamak mümkün olacaktır. Roman, öykü, tiyatro hatta kimi zaman şiir gibi edebi eserler, deyimlerin en çok kullanıldığı yerlerden biridir. Bir edebi eserde kültürün en önemli parçalarından olan deyimlerin kullanılması esere kültür hazinesi içinde kendine bir yer bulma şansı vereceği gibi anadil okuyucusunun eseri daha çabuk benimsemesini sağlayacaktır. Bu bağlamda kültürün aktarımı olarak görülen tercüme faaliyetleri ile bir dilden diğer bir dile tercüme edilen eserler deyimlerin de aktarımını kaçınılmaz kılar. Deyimler dilin yaşam alanından süzülen birer öz olması nedeniyle kültüre dair pek çok gösterge içerir. Bu kültürel göstergelerin tercüme edilişi her zaman kolay gerçekleşmeyebilir. Hedef dilin söyleyiş zenginliği, o dili konuşan toplumun psikolojik ve

sosyolojik arka planı, çevirmenin bilgi birikimi, kaynak ve hedef dile hâkimiyeti yapılan tercümeyle etkileyecektir.

Bu çalışmada Teysir Halef'in "Darwin'in Serçeleri" adlı romanı, aynı zamanda romanın çevirmeni olan araştırmacı tarafından deyimler bağlamında incelenmiştir. İnceleme Mona Baker'in çeviri stratejileri bağlamında yapılmıştır. Romandan seçilen 20 adet deyim çeviri stratejilerine göre sınıflandırılarak yapı ve anlam bakımından incelendikten sonra deyimlere alternatifler ifade edilmiştir. İncelenen deyimlerin çeviri stratejileri şu şekilde dağılmıştır. Toplamda yirmi adet deyimden altı adet deyim "benzer anlam ve benzer biçimle çeviri" stratejisiyle tercüme edilmiş olup %30; dokuz adet deyim "benzer anlam farklı biçimle çeviri" stratejisiyle tercüme edilmiş olup %45; üç adet deyim "açıklama yoluyla çeviri" stratejisiyle tercüme edilmiş olup %15; iki adet deyim ise "çıkarma yoluyla çeviri" stratejisiyle tercüme edilmiş olup %10'a karşılık gelmektedir. Deyimlerin tercümesinde stratejiler sırasıyla "benzer anlam farklı biçimle çeviri", "benzer anlam ve benzer biçimle çeviri", "açıklama yoluyla çeviri", "çıkarma yoluyla çeviri" olarak sıralanmaktadır. Bu bağlamda %45 oranla en çok kullanılan stratejinin "benzer anlam farklı biçimle çeviri" stratejisi olması romanın kaynak dildeki deyimlerinin yarıya yakınının hedef dilde benzer anlamda karşılığının olmasına rağmen benzer biçimde karşılığının olmadığı veya çevirmen tarafından karşılığının bulunamadığını göstermektedir. İkinci sırada gelen stratejinin %30 oranında kullanılan "benzer anlam ve benzer biçimle çeviri" stratejisi olması romanda geçen deyimlerin üçte birine yakınının hem anlam hem de biçim olarak benzerlerinin bulunduğunu göstermektedir. Ardından %15 oranında gelen "açıklama yoluyla çeviri" stratejisine bakıldığında kaynak dildeki romanda geçen deyimlerin karşılıkları benzer anlam ve benzer biçimle çeviri/benzer anlam farklı biçimle çeviri stratejisine göre bulunamayıp deyim in ifade ettiği anlam hedef dile açıklanarak tercüme edildiği görülmüştür. Son olarak %10 ile "çıkarma yoluyla çeviri" stratejisinin kullanıldığı deyimler kaynak dildeki romanda geçen deyimlerin "bir kelime oyununun çıkarılmasıyla" kaynak dile aktarıldığı, "deyimi tamamen çıkarma" yoluna gidilmediği görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, bir dilden başka bir dile tercüme yapmak için her iki dilde yetkinlik kazanmak, çeviri stratejilerinin bilincinde olarak bilinçli tercihler yapmak, tercümenin yapıldığı hedef okuyucu kitlesini göz önünde bulundurmak gibi pek çok gereklilik ve yeterliğe ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Eserin hedef dilde yeniden yaratımı olan tercümenin kaynak metindeki yeterliği yakalaması için çevirmenin her iki dilde de iyi bir okur olması, tercüme ettiği esere dair bilgisinin olması, çeviri stratejilerinden haberdar olması ve bunları kullanıyor olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (1988). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim III*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Nüzhet Berrin (2002). *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Aksoy, Ömer Asım (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Baker, Mona (2011). *In Other Words A Coursebook On Translation*. New York: Routledge.

- Dağbaşı, Gürkan (2017). Arapçadan Türkçeye Yapılan Şiir Çevirilerinde Nitelik Sorunu. 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 177-195.
- Davud, Muhammed Muhammed ve Vd. (2014). *el-Mu'cemu'l-Mevsûl li't-Ta'bîri'l-Istılâhî fi'l-Luğati'l-Ârabiyye*. Kahire.
- Doğru, Erdinç (2011). *Dilin Derin Devleti Deyimler*. Ankara: Fecr Yayınları.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir (2016). *Çevirinin ABC'si* (3. baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Halef, Teysir (2018). *A'sâfiru Dârûîn*. Beyrut: Müessesetu'l'Arabiyye Li'd-Dirâsâti ve'n-Neşr.
- Halef, Teysir (2022). *Darwin'in Serçeleri*. Çev. Ökkeş Hengil. Konya: Loras Kitap.
- Hengil, Ökkeş (2022). İçinde "El" Uzvu Geçen Türkçe ve Arapça Deyimlerin Karşıtsal Analizi, *Ahbu Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 4(1), 137-159.
- Hengil, Ökkeş (2022). Teysir Halef ile Darwin'in Serçeleri Üzerine. (Söyleşi). *Mahalle Mektebi Hayat Edebiyat Dergisi*. (Sayı 66). Konya. 29-31.
- Mutçalı, Serdar (2013). *Arapça- Türkçe Sözlük*. İstanbul. Dağarcık.
- Özcan, Murat ve Dağbaşı, Gürkan (2022). "Kültür ve Turizm Bakanlığı TEDA Projesi Kapsamında Türkçeden Arapçaya Yapılan Edebi Çevirilere Dair Bir İnceleme", *Istanbul Journal Of Arabic Studies(Istanbuljas)*, 5/1 (2022/1), 69- 78.
- Suçin, Mehmet Hakkı (2013). *Öteki Dilde Var Olmak Arapça Eşdeğerlik*. Ankara: Say.
- Suçin, Mehmet Hakkı (2017). *Arapça-Türkçe/Türkçe-Arapça Haber Çevirisi*. (2.Baskı). İstanbul: Opus Yayınları.
- Yalçın, Perihan (2015). *Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yıldız, Musa (2009). Necîb Mahfûz (Hayatı, Eserleri ve Türkçe Çevirileri). *Nüşa Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 17-28.

Prof. Dr. Soner Akpınar

**ÇAĞDAŞ
TÜRK ROMANINDA
6-7 EYLÜL OLAYLARI**

Rumlar Etnisite ve Kimlik

Günce Yayınları

MUNİS FAİK OZANSOY

Yaşamı, Yapıtları, Sanatı

H. Yasemin Mumcu

Günce Yayınları

FAİK ÂLİ OZANSOY

YAŞAM ÖYKÜSÜ, YAPITLARI VE ŞAIRLİĞİ

DOÇ. DR. SEVİM KARABELA ŞERMET

Günce Yayınları

Dr. Murat Gür

**H. Tahsin Nuri'nin
Yiğitler Romanı ve
İzdivaç Dergisindeki
Öyküleri**

Günce Yayınları